

TƏHSİLİN KEYFİYYƏTİNİN ƏHALİNİN YOXSULLUQ VƏ MƏŞĞULLUQ SƏVİYYƏLƏRİNƏ TƏSİRİ

N.E.Məmmədov

elmi işçi, İAETİ, UNEC

e-mail: nazim.mammadov@gmail.com

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 21 fevral 2019; Çapa qəbul edilmişdir 15 mart 2019;
online-da çap edilmişdir 27 mart 2019

Received 21 February 2019; accepted 15 March 2019; published online 27 March 2019

Xülasə

Məqalədə təhsilin keyfiyyətinin yoxsulluq və məşğulluq səviyyələrinə təsiri müxtəlif aspektlərdən araşdırılır. Təhsilin keyfiyyətinin mövcud vəziyyəti qiymətləndirilir. Yoxsulluğun azaldılmasında və məşğulluq səviyyələrinin artımında təhsilin keyfiyyətinin aparıcı rolu araşdırılır. Məqalə elmi sistemli təhlil, məntiqi ümumiləşdirmə, statistik təhlil kimi tədqiqat üsulları əsasında yerinə yetirilmişdir. Nəticə olaraq təhsilin keyfiyyətinin müasir vəziyyəti və trendləri müəyyənəndirilmişdir. Məhdudiyyətlər: bir sıra hallarda statistik məlumatlara çıxış imkanlarının məhdudluğu və daha müfəssəl və etibarlı məlumatların əldə edilməsi zəruriyyəti. Tədqiqatın praktiki əhəmiyyəti: məqalə Azərbaycan hökumətinin sosial siyasətinə töhfə verməklə yanaşı, yerli və xarici elmi tədqiqatçılar üçün də əhəmiyyətli hesab oluna bilər. Əhalinin təhsil və məşğulluq siyasətinə, o cümlədən təhsilin maliyyələşməsinə fərqli aspektdən yanaşma tədqiqatın elmi yeniliyini təşkil edir. Tədqiqat işinin orijinallığı ondan ibarətdir ki, tədqiqat zamanı yeni ideya və fikirlərdən istifadə olunmuşdur.

Açar sözlər: təhsilin keyfiyyəti, yoxsulluq səviyyəsi, məşğulluq səviyyəsi, təhsilin maliyyələşməsi.

Jel Classification: I21, I24, I31, J21

THE IMPACT OF EDUCATION QUALITY ON EMPLOYMENT AND POVERTY LEVELS OF THE POPULATION

N. E. Mammadov

researcher, SRIES (UNEC)

Abstract

The article examines the impact of the quality of education on the level of employment and poverty in different aspects. The current situation related to the quality of education is valued. The leading role of the quality of education in the context of increasing employment and reducing poverty is considered. The article has been

implemented on the basis of scientific methods such as scientific analysis, logical analysis, and statistical analysis. As a result, modern trends and the current state of the quality of education have been identified. Restrictions: In some cases, the availability of access to statistical information and the need to obtain more accurate and reliable information. Practical significance: The article may contribute to the social policy of the government of Azerbaijan, as well as be useful for local and foreign researchers. Scientific innovation and originality of the article: the scientific innovation of the study is a different approach to the policy of education and employment, including the policy of financing education. The originality lies in the fact that the study also presented new ideas and thoughts.

Keywords: quality of education, poverty level, employment level, financing of education.

ВЛИЯНИЕ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ НА УРОВНИ ЗАНЯТОСТИ И БЕДНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ

Н. Э. Маммадов

научный сотрудник, НИИЭИ, UNEC

Резюме

В статье в разных аспектах рассматриваются вопросы влияние качества образования на уровень занятости и бедности. Оценивается текущая ситуация, связанная с качеством образования. Рассматривается ведущая роль качества образования в контексте повышения уровня занятости и уменьшения бедности. Статья написана на основе таких исследовательских методов, как научный системный анализ, логическое обобщение, статистический анализ. Как результат работы, определены современное состояние качества образования и его тренды. Ограничения исследования: ограниченность в ряде случаев доступности статистических данных, а также необходимость более детального и надежного получения информации. Практическое значение: статья может внести вклад в социальную политику правительства Азербайджана, а также может быть полезной для отечественных и зарубежных исследователей. Научное новшество и оригинальность статьи: научным новшеством исследования является отличающийся подход к политике образования и занятости населения, в том числе к политике финансирования образования. Оригинальность же заключается в том, что в исследовании также были представлены новые идеи и мысли.

Ключевые слова: качество образования, уровень бедности, уровень занятости, финансирование образования.

Hər bir ölkə iqtisadiyyatının inkişafının strateji məqsədi əhalinin geniş təkrar istehsalı üçün kifayət edən və tələb olunan həyat keyfiyyətini təmin etməkdir. Digər ölkələrdə olduğu kimi Azərbaycanın da iqtisadi inkişafının xüsusiyyəti, iqtisadiyyatın və cəmiyyətin inkişafının fəvri ehtiyacları ilə müəyyənləşdirilə bilməz. Ölkəmizin və onun regionlarının sosial-iqtisadi inkişafının son məqsədi əhalinin rifahının və onun həyat keyfiyyətinin artırılmasını təmin etməkdir.

Azərbaycanda əhalinin gəlirlərinin artırılması və yoxsulluğun azaldılması vasitələrindən ən vacibi kimi, əhalinin təhsilinin artırılması ola bilər, çünki daha yüksək təhsil insan kapitalı səviyyəsinin artımı deməkdir ki, bu da normalda gəlirlərin artmasına səbəb olmalıdır. Eyni zamanda, zəif sosial və gəlir mobilliyi (hərəkətliliyi) olan (o cümlədən nəsilərarası) cəmiyyətin yaxşı təhsili olmadıqda, aşağı səviyyəli gəlir və ya yoxsulluq möhkəmlənə bilər. Yəni aztəminatlı qrupların özlərinin və öz uşaqlarının təhsil səviyyəsini artırmaq imkanları olmur. Əhalinin təhsilinin artımı yoxsul qruplarına aid olmadıqda, təhsilin artımı yoxsulluğun azaldılmasına gətirib çıxartmır. Bu, əhalinin aztəminatlı qrupları üçün təhsilin əlçatanlığı məsələsini qaldırır. Bununla belə, gərək təhsilin normal faydası da olsun, yəni təhsilin səviyyəsinə uyğun gəlirlər də artsın. Beləliklə, gəlirlər sahəsində bərabərsizlik təhsil sahəsində bərabərsizliyə təsir etdiyi kimi, əks-təsir də vardır.

1990-cı illər ərzində olduqca dəyişkən olan təhsilin iqtisadi fayda göstəriciləri indiki zamanda bazar iqtisadiyyatı ölkələrinə bənzər bir səviyyədə sabitləşib. Bu, təhsil edilən investisiyaların yetərli həyat səviyyəsini təmin edən vasitə kimi dəyərini bir daha qeyd edir, xüsusilə yoxsullar üçün. Lakin təhsilin iqtisadi fayda göstəricisi yalnız əlçatanlıq deyil, həm də təhsilin keyfiyyətliliyidir. Təhsilin keyfiyyəti əhatə dairəsi ilə müqayisədə o qədər də nikbin deyil [4].

Təhsil səviyyəsi. Aşağı təhsil səviyyəsi potensial yoxsulluğun mühüm amildir. Araşdırma nəticələrinə uyğun olaraq yalnız ibtidai təhsili olan şəxslərin yoxsulluğa məruz qalma riski ölkə üzrə orta hesabla digərlərindən 20-60% daha yüksəkdir. Əksinə, ali təhsilli şəxslərin yoxsul həddində olma ehtimalı – orta göstəricidən aşağıdır. Təhsilin faydası yüksək olan zəngin Şərqi Avropa ölkələrində bu nisbətə daha ciddi əməl olunur, amma bu, Orta Asiyada yerləşən ən kasıb ölkələrə də aiddir [1].

Əmək bazarına aid siyasətin ilkin mərhələlərində diqqət təlimə, iş yerlərinin qorunması üzrə tədbirlərə və yeni iş adamlarına yardım etməyə yönəlirdi. Lakin bu tədbirlərin, adətən, ünvanlılığı yox idi. Məsələn, bazarda tələbat olmayan peşələrə təlim aparılırdı və ya qeydə alınmış işsizlərin sırasından yeni işə başlayan iş adamlarına maliyyə dəstəyi təklif edilirdisə, biznes aparmaq bacarıqları tədris edilmirdi [5].

Yenidən hazırlanma. Əksər ölkələrdə məşğulluğun stimullaşdırmasına aid proqramlar arasında birinci sıralarda olan yenidən hazırlanmaya böyük diqqət yetirilir. Əmək bazarının ehtiyacları nəzərə alınmaqla yenidən hazırlanma – işlə təmin edilmə

baxımından səmərəlilik dərəcəsinə görə, işsizlərin kiçik müəssisələr yaradılmasından sonra ardınca gələn növbəti proqramdır. Keçid dövrü ərzində bir çox ölkələrdə işlə təmin edilmişlərin faizi yüksəlmişdir. Məşğulluq xidmətləri tərəfindən aparılan müayinə onu göstərir ki, yenidən hazırlanma əsasən onsuz da iş tapmaqda daha çox şansı olan iş axtaran gənc və yaxşı təhsil almış şəxslərə hesablanıb. Bundan fərqli olaraq, yaşlı, aşağı savadlı və əmək bazarında az şanslı şəxslərə yenidən hazırlanmaya çıxış əngəllidir. Eyni zamanda, təcrübə göstərir ki, bu şəxslərin bir çoxu yenidən hazırlanmada həqiqətən maraqlı deyil və məşğulluq sahəsində nisbətən az məsuliyyətli proqramlara, subsidiyalı iş yerlərinə və ya ictimai işlərə üstünlük verirlər ya da sosial yardım almağa meyillidirlər [3].

Yenidən hazırlanma kursları başa çatdıqdan sonra iştirakçıların uğurla işlə təmin edilməsi amillərindən biri – müəssisə ehtiyaclarını nəzərə alaraq, təlim keçmiş işçiləri əldə edə bilən işəgötürənlərin yenidən hazırlanmada daha fəal iştirak etmələridir. Aşağı ixtisasa görə işdən azad edilmənin qarşısını almaq məqsədi ilə, işləyən şəxslərə hesablanmış və ya onları başqa yerdə işlə təmin etməyi sürətləndirməyə hesablanmış yenidən hazırlanma da işlə təmin edilmənin ən səmərəli formasıdır.

Təhsil. Təhsildə maliyyələşdirmə həcmələrinin azalması və səmərəliliyin enməsi yoxsul əhəlinin təhsil alma imkanlarına təsir göstərib. İcbari ibtidai məktəbə, xüsusən də orta məktəbə qəbul edilən uşaqların sayı 1990-cı illərdə MDB-nin bir çox ölkələrində azalmışdır [4]. Şagird sayının azalmasının və təhsilə çıxışın qeyri-bərabərliyinin artmasının uzunmüddətli təsirləri var: onlar nisbətən yoxsul ailələrindən olan uşaqların gələcəkdə yaşayış üçün vəsait qazanmaq imkanlarını pozur.

Təhsilin səviyyəsi ailənin yoxsul qrupuna aid edilmə riski ilə korrelyasiya təşkil edir. Məsələn, ailə başçısı yalnız baza təhsili almış ailələrdə, yoxsul olma ehtimalı orta statistik ailələrə nisbətən 20-60% yüksəkdir. İlk texniki-peşə təhsilinin mövcudluğu yoxsul olma ehtimalını orta dərəcədə müəyyən edir, ümumi orta təhsilin mövcudluğu bu cür bir ehtimalı təxminən iki dəfə azaldır; ali təhsil isə yoxsul olma riskini, demək olar ki, istisna edir [1].

Bazar şəraiti müstəqil şəkildə təhsil almaq imkanlarını bərabər təmin etməyə qadir deyil. Bu problemin həlli təhsil almağa bərabər çıxışın təmin edilməsi üzrə önləyici və tarazlaşdırıcı strategiya hazırlayıb həyata keçirməyə borcu olan dövlətin müstəsna səlahiyyətidir.

Varislik üzrə yoxsulluq. Müxtəlif ölkələrdə Dünya Bankı tərəfindən keçirilmiş yoxsulluğun səviyyəsinin qiymətləndirilməsi göstərir ki, yoxsul ailələrdən olan uşaqların təhsil müddəti ən aşağıdır. Onlar böyükdə belə, təhsilə əlavə vaxt sərf etmirlər. Nəticədə onların savadlılıq səviyyəsi ən aşağı olur [1]. Yoxsul olma ehtimalı ilə insan kapitalının şəxsi səviyyəsi arasında asılılıq vardır. Məhz buna görə də, aşağı səviyyədə təhsili olan valideynlər uşaqlarının zəif rifah səviyyəsinə çevrilə bilirlər.

Əgər bu çıxılmaz vəziyyəti aradan qaldırmaq üçün tədbirlər görülməsə, yoxsulluq nəsil-dən-nəslə "varislik üzrə ötürülə" bilər.

Maliyyələşmə. Təhsilə bərabər çıxış imkanlarını təmin edən əsas amil təhsilin maliyyələşdirilməsi siyasətidir. Hazırda təhsil, keçid ölkələrində gözləndiyi kimi, gələcəkdə də davam edəcək ciddi maliyyə çətinlikləri ilə üzləşir. Təhsilin mərkəzləşdirilmiş dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilməsi məqsədəuyğun hesab edilir, çünki bu halda, təhsil xərclərinin ədalətli bölgüsünü təmin etmək yerli səviyyədə daha asan olur. Mənbəyi vergilərə söykənən təhsilin maliyyələşdirilməsindən savayı, bütün keçid ölkələrdə təhsil xərclərinin qismən ödənilməsinə nəzərdə tutan maliyyə mexanizmləri də istifadə olunur [2].

Təhsilin ödənişli olmasının bəzi müsbət məqamları vardır (məsələn, ödəniş edərək, valideynlər təhsilin keyfiyyətinə daha çox nəzarət edirlər). Bununla belə, təhsilin maliyyələşdirilməsinin bu mənbəyinə həddindən artıq meyil iki risk faktorları yaradır. Birincisi, beynəlxalq tədqiqatlar göstərdi ki, təhsil haqqı yoxsul ailələrdən olan uşaqların təhsil almasına mane olur. İkincisi, təhsil haqqı tələb edən məktəblər, bir qayda olaraq, bahalı ərazilərdə yerləşir, yəni təhsilə onsuz da yaxşı çıxış imkanları olan ailələrin yaşadığı ərazilərdə. Bu halda, təhsilin maliyyələşdirilməsində yerli vergilərə və təhsil haqqına diqqət, çox güman ki, ərazilərin qeyri-bərabərliyinin dərinləşməsinə gətirib çıxaracaq [2].

Hamıya məlum olan "qeyri-rəsmi ödənişlərin" (qeyri-rəsmi pul yığımlarının) toplanmasını ya qadağan etmək və ya da rəsmi qaydada alınan ödəniş sahəsinə keçirmək gərəkdir, çünki qeyri-rəsmi ödənişlər bir sıra problemlər yaradır. Bu ödənişlər "gizli" olduğundan, belə xərcləri ödəyə bilməyən yoxsullara yardım məqsədi ilə dotasiya ayırmaq üçün heç bir hüquqi əsas yaranmır. Belə ödənişlər daha çox korrupsiya halları yaradır. Rəsmi yollarla əldə edilməyən vəsait adətən səmərəsiz istifadə olunur. Ən yaxşı halda, qeyri-rəsmi ödənişlər rəsmi kateqoriya sırasına keçirilməlidir və müvafiq normativ sənədlərlə təsbit edilməlidir. Bu zaman sənədlərə yoxsul bölgələr və ya yoxsul ailələrin uşaqları üçün xüsusi müddəalar da daxil edilməlidir.

Maliyyə vəsaitlərinin bölüşdürülməsi mexanizmləri. Artıq hər yerdə qəbul olunaraq hesab edilir ki, təhsilə ayrılan vəsaitlərin ən səmərəli variantı "pul şagirdlərin ardınca hərəkət edir" sxemidir (yəni tələb əsasında maliyyələşdirmə). Adətən ali təhsil sahəsində tətbiq edilən belə bir sxem "vəsaitlərin adambaşına paylanması" kimi müəyyən edilir. Sxem həmçinin yüksəkkeyfiyyətli təhsilin təşviqini və ya maddi-texniki resursların səmərəli istifadə edilməsini də nəzərdə tuta bilər.

Nəticə. Ümumiyyətlə yoxsulluqla və sosial marjinalaşma ilə mübarizənin əsas amilləri təhsil və layiqli məşğulluqdur. Nisbətən yüksək təhsil səviyyəsi olan insanların məşğulluq şansları daha çoxdur, məşğul insanların isə yoxsulluq astanasında olmaq şansı da daha çoxdur. Lakin belə görünür ki, təhsil özü-özlüyündə əmək bazarı-

na inteqrasiya etməyə heç bir zəmanət vermir, çünki orta peşə və ali təhsilli insanlar arasında işsizlik səviyyəsi kifayət qədər böyük olaraq qalır [6].

Təhsil sahəsinin kifayət qədər maliyyələşdirilməməsi müəllimlərin çox aşağı əməkhaqqı ilə birlikdə, infrastrukturun daha da pozulmasına, təhsilin keyfiyyətinin aşağı düşməsinə və əhali arasında təhsil xidmətlərindən yararlanmağın xeyli bərabərsizləşməsinə gətirib çıxartmışdır.

Tədqiqatın əsas nəticələri ondan ibarətdir ki, əvvəla, təhsil əhalinin iqtisadi fəallığının, məşğulluğunun, işləyənlərin vəzifə, eləcə də gəlir səviyyəsinin artırılmasının ən vacib amillərindən biridir. Beləliklə, əhalinin təhsil səviyyəsinin və keyfiyyətinin artımı, bu artımın dəstəklənməsi və stimullaşdırılması yoxsulluqla mübarizə siyasətinin mühüm aləti kimi çıxış edir. Lakin aşağı təhsil səviyyəsi, işsizlik və ya məşğuliyyətsizlikdən savayı, ailələrin yoxsullar sırasına aid edilməsinə, regional amil (əmək bazarının xüsusiyyəti və milli xüsusiyyətlər), kiçik şəhər və ya kənd yerlərində yaşayış, ailə üzvlərinin sayının çoxluğu, çoxuşaqlılıq kimi amillər də əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir [7].

İkincisi, ailələrin aşağı gəlirləri (xüsusilə də, yoxsul) ailə üzvlərinin, həm böyükklərin, həm də uşaqların təhsil imkanlarını əhəmiyyətli dərəcədə məhdudlaşdırır. Bu, məktəbəqədər tərbiyəyə, qismən ibtidai və orta məktəbə, daha çox tam orta və orta peşə təhsilinə və xüsusən də ali təhsilə aiddir. Təhsil imkanlarının bərabərsizliyi, təhsil alanların ailə gəlir səviyyəsinə uyğun bölüşdürülməsində, həmçinin bu və ya digər təhsil müəssisələrində təhsil alan müxtəlif ailələrdən olan müxtəlif yaşda gənclərin pay nisbətində özünü büruzə verir. Amma bu bərabərsizlik müxtəlif gəlir səviyyəli ailələrdən olan gənclərin və böyükklərin keyfiyyətli, o cümlədən həm ali (ilk növbədə), həm də orta peşə və ümumi orta təhsilə əlçatanlığında xüsusilə özünü büruzə verir. Bərabərsizlik həm təhsil iddiaları səviyyəsində, həm də bu və ya digər təhsil müəssisəsinə faktiki daxilolmalar ehtimalı səviyyəsində də özünə yer alır [8]. Ailə büdcəsinin strukturunda təhsilə faktiki xərclər, eləcə də uşaqların və böyükklərin təhsilinin müxtəlif formaları üçün ödəmə imkanı və hazırlığı fərqliliyin mühüm amilidir. Yoxsulluq səviyyəsinin azaldılmasına, habelə təhsil almaq bərabərsizliyinin aradan qaldırılmasına yönəlmiş sosial siyasət tədbirləri gərək təhsilin bütün səviyyələrini əhatə etsin.

Gəlirlərin diferensiallaşmasının məşğulluğa təsiri:

- aşağı təhsil səviyyəsinə malik insanlar daha zəif iqtisadi fəaliyyət göstərirlər, onların iqtisadiyyatda məşğul olanlar arasında olmaq şansı da aşağıdır, onlar daha çox aşağı əməkhaqqıları olan sahələrdə işləyirlər və vəzifə iyerarxiyasında yüksək olmayan vəzifələrə sahibdirlər;

- yüksək ehtimalla güman etmək olar ki, bu kateqoriyadan olan əhali aşağı gəlirli qruplar kateqoriyalarına aid olacaq. Bir qayda olaraq təhsil səviyyəsi yüksək olan əhalinin bir o qədər də yüksək məşğulluğu və gəliri olar.

Təhsilin gəlirlərin diferensiallaşmasına təsiri:

- Azərbaycanda 90-cı illərin ortaları ilə müqayisədə təhsilin faydalılığı son illər artmışdır. Təhsil səviyyəsi müxtəlif olan insanların qazanclarında əhəmiyyətli dərəcədə fərqlər vardır;

- adambaşına gəlir səviyyəsinin təhsil və məşğulluqdan asılılığı əhəmiyyətli dərəcədədir. Statistika göstərir ki, aztəminatlı və xüsusilə yoxsul əhali arasında təhsil səviyyəsi aşağı olanlar üstünlük təşkil edir (bütün əhali ilə müqayisədə), ali təhsilin olması isə maddi rifahın müəyyən təminatçısı kimi çıxış edir [9];

- yoxsulluğun azalması istiqamətində effektiv tədbir – təhsilə edilən yatırımlardır.

Gəlirlərin diferensiallaşmasının təhsilə təsiri:

- müxtəlif gəlir səviyyəli ailələrdən olan uşaqların təhsil imkanlarındakı fərqlər əhəmiyyətli dərəcədədir;

- fərqlər ibtidai və orta ümumi təhsil səviyyəsində minimaldır, lakin tam orta təhsil almaq səviyyəsində əhəmiyyətli dərəcədə artır; (yüksək gəlirlər imkan verir ki, uşaq tam orta məktəbdə və ya xüsusi orta təhsil müəssisəsində oxusun, aşağı gəlirlər isə ya tam oxumağa imkan vermir, ya da texniki-peşə məktəbində oxumağa imkan verir);

- uşaqların təhsil imkanlarının maksimal fərqi ali təhsil almaq səviyyəsində müşahidə olunur;

- ailənin yoxsulluğu uşağın ali məktəbdə təhsilinə son dərəcə ciddi maneədir.

Gəlirlərin diferensiallaşmasının uşaqların təhsilinin keyfiyyətinə təsiri:

- aztəminatlı ailələr yalnız səviyyə baxımından deyil, hətə orta məktəb pilləsində əldə edilən təhsilin keyfiyyət baxımından da daha aşağı təhsil imkanlarına malikdirlər;

- buna görə də, ali məktəbə daxil olma çoxları üçün yalnız maddi xərclərə görə mümkün olmadığına bağlı deyil, həm də şagirdin kifayət qədər keyfiyyətli hazırlanmaması səbəbinə görədir;

- ali təhsilə çıxışı artırmaq üçün hətə orta təhsil mərhələsində müxtəlif gəlir səviyyəli ailələrin təcrid edilməsinin aradan qaldırılması lazımdır.

Gəlirlərin diferensiallaşmasının yaşlıların təhsil imkanlarına təsiri:

- yoxsul və aztəminatlı ailələrdə yaşlıların təhsilinin artırılmasına əhəmiyyətli tələb vardır;

- lakin maddi məhdudiyyətlər amili bu yolda ciddi maneə kimi çıxış edir;

- yoxsul əhalinin aşağı təhsil potensialı olduğundan inkişafı üçün imkanları da zəifdir.

Gəlirlərin diferensiallaşmasının ailələrin təhsil xərclərinə təsiri:

- azərbaycan ailələrinin böyük hissəsi faktiki olaraq, ali təhsil səviyyəsi üçün maksimal olan, uşaqlarının təhsilinə investisiya xərclərini artıq çəkir;
- bu xərclər müxtəlif gəlir səviyyəli ailələrdə əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir (aztəminatlılarda bu, xeyli aşağıdır), ancaq adambaşına gəlirləri ilə müqayisə etsək, aztəminatlı ailələrdə təhsil xərclərinin payı kifayət qədər yüksəkdir [10];
- güman ki, bu ailələr təhsil almağı öz-özlüyündə mühüm sosial və əmlak mobilliyi resursu kimi qəbul edir və hətta özlərinin digər ehtiyaclarının təminindən imtina edərək bu məsrəfləri daşımağa hazırdırlar.

Ədəbiyyat

1. Poverty and Shared Prosperity 2018: Piecing Together the Poverty Puzzle. Washington, DC: World Bank. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/30418>
2. World Development Report 2018: Learning to Realize Education's Promise. Washington, DC: World Bank. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/28340>
3. ILO, World Employment and Social Outlook: Trends 2018. <https://www.ilo.org/global/research/global-reports/weso/2018/>
4. Ağayev R. və Mehtiyev A. Azərbaycanda orta təhsil sisteminin Cənubi Qafqaz, Baltik və Şərqi Avropa ölkələri ilə müqayisəli tədqiqi. İqtisadi Təşəbbüslərə Yardım İB, Bakı – 2010
5. Bağırzadə, Murad Azərbaycanda Təhsil Sektorunun və Biznesin Qarşılıqlı Əlaqələrinin İnkişaf Perspektivləri. ATİB/TİKA, Bakı – 2009
6. ƏƏSMN, “İllik hesabatlar”, <http://www.sosial.gov.az/>
7. ARDSK, “Yoxsulluq həddi və yoxsulluq səviyyəsi”, https://www.stat.gov.az/source/budget_households/az/5.4.xls
8. ARDSK, “Azərbaycanın statistik göstəriciləri”, https://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks/source/stat-yearbook_2017.zip
9. ARDSK, “Əhalinin həyat səviyyəsi və ev təsərrüfatlarının tədqiqatı - Ölkə üzrə gəlirlər (ayda adambaşına, manatla)”, <https://www.stat.gov.az>
10. ARDSK, “Əhalinin gəlirləri və xərcləri (cari qiymətlərlə, mln manatla)”, <https://www.stat.gov.az>